

Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 3-4 (170) | str. 263–512

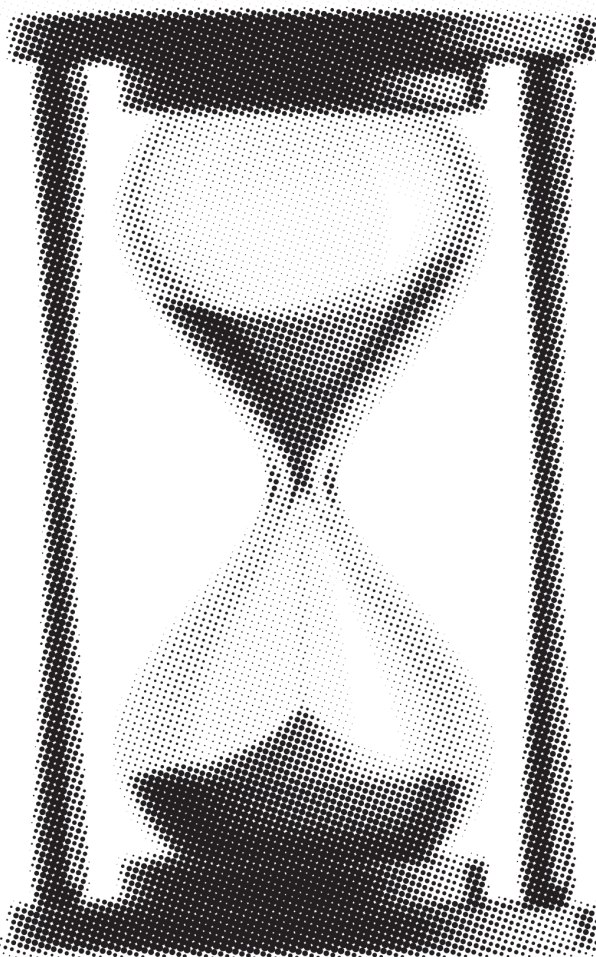

Robin Dolar, *Zgodovina skozi periodizacijo: pojem pozne predmodernosti* • Neva Makuc, *Prva habsburško-beneška vojna in dnevnik Leonarda Amasea iz obdobja 1508–1510* • Nina Ošep, *Gospodarsko poslovanje škofa Tomaža Hrena s podložniki gospostva Gornji* • Jan Lhoták, *Burghership and honorary burghership in the Habsburg monarchy 1848–1918. Honorary categories or conflictual political fields?* • Jan Bernot, *Boj za šolo na Travi. O nacionalni diferenciaciji na obrobju Kočevske v zadnjih desetletjih 19. stoletja* • Janez Mlinar, *Tone Smolej, Ljudmila Štrekelj, pozabljena prva slovenska doktorica zgodovine* • Gašper Gabrijelčič, *The Origins of U.S. Bilateral Foreign Assistance. The Marshall Plan – A Benchmark for Contemporary U.S. Foreign Aid?*

Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 3-4 (170) | str. 263–512

Izdaja
ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Ljubljana

GLASILO ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Mednarodni uredniški odbor: dr. Kornelija Ajlec (SI), dr. Tina Bahovec (SI),
dr. Bojan Balkovec (SI) (tehnični urednik), dr. Rajko Bratož (SI),
dr. Ernst Bruckmüller (AT), dr. Liliana Ferrari (IT), dr. Ivo Goldstein (HR),
dr. Žarko Lazarević (SI), dr. Dušan Mlacović (SI) (namestnik odgovornega
urednika), dr. Božo Repe (SI), dr. Franc Rozman (SI), Janez Stergar (SI),
dr. Imre Szilágyi (H), dr. Peter Štih (SI) (odgovorni urednik), dr. Marta
Verginella (SI), dr. Peter Vodopivec (SI), dr. Marija Wakounig (AT)

Za vsebino prispevkov so odgovorni avtorji, prav tako morajo poskrbeti za
avtorske pravice za objavljeno slikovno in drugo gradivo, v kolikor je to
potrebno. Ponatis člankov in slik je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in
navedbo vira.

Redakcija tega zvezka je bila zaključena 15. november 2024.

Oblikovanje in oprema: Vesna Vidmar

Sedež uredništva in uprave: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani,
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, tel.: (01) 241-1200,
e-pošta: info@zgodovinskicasopis.si; <http://www.zgodovinskicasopis.si>

Letna naročnina: za leto/letnik 2024: za nečlane in zavode 32 €, za društvene člane 24 €,
za društvene člane – upokojence 18 €, za društvene člane – študente 12 €.
Cena tega zvezka v prosti prodaji je 16 € (z vključenim DDV).

Naročnina za tujino znaša za ustanove 45 €, za posameznike 35 €
in za študente 25 €.

Plačuje se na transakcijski račun: SI 56020 1 000 12083935
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,
Slovenija
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2, 1520 Ljubljana LJBAS12X

Sofinancirajo: Publikacija izhaja s finančno pomočjo Javne agencije za raziskovalno
dejavnost RS

Prelom: ABO grafika d.o.o. – zanjo Igor Kogelnik

Tisk: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, december 2024

Naklada: 500 izvodov

Zgodovinski časopis je evidentiran v naslednjih mednarodnih podatkovnih
bazah: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH),
Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences,
ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art,
Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskicasopis.si>
info@zgodovinskicasopis.si

ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

BULLETIN OF THE HISTORICAL ASSOCIATION OF SLOVENIA (HAS)

International Editorial Board: Kornelija Ajlec, PhD, (SI), Tina Bahovec, PhD, (SI), Bojan Balkovec, PhD, (SI) (Technical Editor), Rajko Bratož, PhD, (SI), Ernst Bruckmüller, PhD, (AT), Liliana Ferrari, PhD, (IT), Ivo Goldstein, PhD, (HR), Žarko Lazarević, PhD, (SI), Dušan Mlacović, PhD, (SI) (Deputy Editor-in-Charge), Božo Repe, PhD, (SI), Franc Rozman, PhD, (SI), Janez Stergar (SI), Imre Szilágyi, PhD, (H), Peter Štih, PhD, (SI) (Editor-in-Chief), Marta Verginella, PhD, (SI), Peter Vodopivec, PhD, (SI), Marija Wakounig, PhD, (AT)

The authors are responsible for the contents of their articles, they must also secure copyrights for the published photographs and figures when necessary. Reprints of articles, photographs, and graphic material are only allowed with explicit permission of the editorial office and must be cited as sources.

The editing of this issue was completed on November 15, 2024.

Design: Vesna Vidmar

Headquarters and Mailing Address: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenia, phone: +386 1 241-1200, e-mail: info@zgodovinskiasopis.si; <http://www.zgodovinskiasopis.si>

Annual Subscription Fee (for 2024): non-members and institutions 32 €, HAS members 24 €, retired HAS members 18 €, student HAS members 12 €.

Price: 16 € (VAT included).

Subscription Fee: foreign institutions 45 €, individual subscription 35 €, student subscription 25 €
Transaction Account Number: SI 56020 1 000 12083935
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2,
1520 Ljubljana LJBASI2X

Co-Financed by: Slovenian Research Agency

Printed by: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, December 2024

Print Run: 500 copies

Historical Review is included in the following international databases: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH), Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences, ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art, Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskiasopis.si>
info@zgodovinskiasopis.si

ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

Razprave – Studies

- Robin **Dolar**, Zgodovina skozi periodizacijo:
 pojem pozne predmodernosti270–326
 History Through the Lens of Periodization: The Concept of Late
 Premodernity
- Neva **Makuc**, Prva habsburško-beneška vojna in dnevnik
 Leonarda Amasea iz obdobja 1508–1510328–342
 The First Habsburg-Venetian War and Leonardo Amaseo's
 Diary from 1508–1510
- Nina **Ošep**, Gospodarsko poslovanje škofa Tomaža Hrena s podložniki
 gospostva Gornji Grad344–375
 Land surveyor's relief: The influence of cadastral surveys
 on the execution of the land relief in Carniola
- Jan **Lhoták**, Burghership and honorary burghership in
 the Habsburg monarchy 1848–1918.
 Honorary categories or conflictual political fields?376–402
 Meščanstvo in častno meščanstvo v habsburški monarhiji 1848–1918.
 Častne kategorije ali polja političnih konfliktov?
- Jan **Bernot**, Boj za šolo na Travi. O nacionalni diferenciaciji na obrobju
 Kočevske v zadnjih desetletjih 19. stoletja404–420
 Struggle for a School at Trava. On National Differentiation
 on the Outskirts of the Gottschee Region in the Final Decades
 of the 19th Century
- Janez **Mlinar**, Tone **Smolej**, Ljudmila Štrekelj, pozabljena
 prva slovenska doktorica zgodovine422–439
 Ljudmila Štrekelj, the Forgotten First Slovenian Woman
 with a Doctorate in History
- Gašper **Gabrijelčič**, The Origins of U.S. Bilateral Foreign Assistance.
 The Marshall Plan – A Benchmark for Contemporary
 U.S. Foreign Aid?440–469
 Začetki bilateralne zunanje pomoči ZDA.
 Marshallov načrt – zlati standard za sodobno zunanjo pomoč?

Zapisi – Notes

Rok Stergar , Walter Lukan, zgodovinar dunajske šole (ob njegovi osemdesetletnici)	472–477
Walter Lukan, a historian of the Vienna School, on the occasion of his 80th birthday.	

Jubileji – Anniversaries

95 let dr. Eme Umek (Andrej Nared)	480–483
On the Occasion of Dr Ema Umek's 95th Birthday	

Ocene in poročila – Reviews and Reports

Herwig Wolfram, Rimsko cesarstvo in njegovi Germani: pripoved o izvoru in prihodu (Rok Ribič)	486–489
Lilijana Žnidaršič Golec, Metoda Kokole (ur.), Jurij Slatkonja (1456–1522): od Kranjske do Dunaja (Janez Höfler) ...	490–494
Darja Mihelič, Obzorje duha Istranov zgodnjega novega veka. Popis zapuščine premožnega meščana (1599) (Ignacij Voje)	495–497
Sergije Dimitrijevič, Tuji kapital v gospodarstvu bivše Jugoslavije (Neven Borak)	498–500
Janez Mulec, Življenjska pot matematika Iva Laha (Željko Oset)	501–502

* * *

Navodila avtorjem prispevkov za Zgodovinski časopis	504–507
Instructions for Authors	
Letno kazalo Zgodovinskega časopisa 78, 2024	508–512
Annual Content of Zgodovinski časopis – Historical Review 78, 2024	

Ocene in poročila

Lilijana Žnidaršič Golec, Metoda Kokole (ur.), **Jurij Slatkonja (1456–1522): od Kranjske do Dunaja**. Ljubljana: Slovenska matica, Založba ZRC, 2023, 231 strani.

Ime Jurija Slatkonje (1456–1522) se običajno povezuje z ustanovitvijo tako imenovanih Dunajskih dečkov (*die Wiener Sängerknaben*), svetovno znamenitega, še obstoječega in delujočega zbora deških pevcev. Kot je pokazal Marko Motnik v tem zborniku, gre za ukoreninjeno mnenje, ki izhaja iz pomanjkljive interpretacije virov. Seveda je to le en vidik te osrednje glasbene osebnosti slovenskega rodu na pragu novega veka, vodje glasbene kapele cesarja Maksimilijana I. in prvega dunajskega rezidenčnega škofa. V resnici moramo Slatkonjevo kariero motriti v luči pomembnega večplastnega dogajanja ob koncu srednjega in začetku novega veka, ko so se nadarjeni posamezniki iz Kranjske pa tudi iz drugih slovenskih dežel uveljavili v tujih intelektualnih krogih, posebej na Dunaju v okviru univerze in v krogu tamkajšnjih humanistov, o čemer govori znamenita knjiga Primoža Simonitija o humanizmu na Slovenskem in slovenskih humanistih.¹

Monografijo tvorijo trije vsebinski sklopi. Prvi je biografski, posvečen Slatkonjevemu življenju v času in prostoru, drugi predstavlja Slatkonjo kot glasbenika in skladatelja, tretji njegove likovne upodobitve. Prvi sklop sta si razdelila Lilijana Žnidaršič Golec, ki je prevzela obdobje do Jurijevega imenovanja za dunajskega škofa, in Grantley McDonald, ki je obdelal Jurijevo življenje v času, ko je bil ta dunajski škof (1513–1522). Lilijana Žnidaršič Golec, avtorica poglavja *Novi biografski oris Jurija Slatkonje do imenovanja za dunajskega škofa 1513* (str. 17–44), je glede na svoje dosedanje raziskovalno delo na področju cerkvenih ustanov in posameznih klerikov na koncu srednjega in v začetku novega veka na Slovenskem gotovo najbolj poklicana oseba za to temo. Že do sedaj zadovoljivo obdelano kariero Jurija Slatkonje kot duhovnika in »nabiralca nadarbin«, med katerimi so bili poleg številnih župnijskih in oltarnih beneficijev položaji prošta v Ljubljani in Novem mestu ter škofa v Pičnu v Istri, je kot odlična poznavalka arhivskega gradiva obogatila z mnogimi novimi podatki in pred bralca razgrnila burni vzpon inteligentnega in spretnega ljubljanskega meščanskega sinu do najvišjega mogočega cerkvenega položaja. Avtorica je poleg tega skupaj z Markom Motnikom prispevala zelo koristno kronologijo podatkov o Slatkonjevem življenju (str. 185–190).

¹ Simoniti, Primož: *Humanizem na Slovenskem in slovenski humanisti do srede XVI. stoletja*. Ljubljana: Slovenska matica, 1979.

Grantley McDonald, muzikolog in zgodovinar, raziskovalec na muzikološkem inštitutu dunajske univerze in tako pri samem viru, je svojo nalogo v poglavju *Jurij Slatkonja kot dunajski škof* (str. 45–84) zastavil širše. Da bi podal vsebinsko kar se da zaokroženo in na prikaz okoliščin oprto besedilo, je segel nekoliko nazaj, do odnosa Habsburžanov, konkretno cesarja Friderika III., do papeža in Cerkve na sploh. Sledita Slatkonjevo šolanje in njegova zgodnja kariera skupaj z zgodnjimi beneficiji, pri čemer se ponavljanju z Žnidaršič Golčevo ni bilo mogoče izogniti. Opirajoč se na listine in drugo pisno gradivo je avtor nadrobno rekonstruiral proces, ki je privedel do Slatkonjevega imenovanja za prvega rezidenčnega dunajskega škofa. Tako kot za to podpoglavje je McDonald tudi za druge vidike Slatkonjevega delovanja po imenovanju za dunajskega škofa, predvsem kar zadeva njegov odnos do »delodajalca«, cesarja Maksimilijana I., povezave z vodilnimi humanosti in izjemen ugled, ki ga je užival med njimi, izdatno oprl na doslej malo upoštevane ali neznane vire, posebej v dunajskih pa tudi drugih arhivih. Zahvaljujoč McDona-dovemu marljivemu, vztrajnemu in natančnemu raziskovanju smo dobili bistveno dopolnjeno podobo o Slatkonjevem življenju in njegovi karieri.²

Drugi vsebinski sklop monografije, posvečen Slatkonju in glasbi, sta prevzela Klemen Grabnar, ki je prikazal obravnavo Jurija Slatkonje v pisanju o slovenski glasbeni preteklosti, in Marko Motnik, ki se je lotil vprašanja tako imenovane dunajske dvorne kapele, dopolnila pa ju je Katarina Šter s prikazom koralne glasbe na Slovenskem v času Jurija Slatkonje. Klemen Grabnar v svojem besedilu (*Jurij Slatkonja v slovenskem glasbenem zgodovinopisju*, str. 87–104) ni le povzel, kaj se je doslej o Slatkonji pisalo pri nas, marveč je objave kritično pretresel in dodal svoja opazanja. Seveda je bilo v središču vprašanje o Slatkonji kot skladatelju. Z natančno analizo je potrdil škofovo avtorstvo dveh večglasnih skladb, moteta *Ego vos elegi*, zapisanega v nekem berlinskem glasbenem rokopisu, in nemške pesmi *Ach Gott, wem soll ich klagen* iz nekega glasbenega rokopisa Bavarske državne knjižnice v Münchnu, ki je sicer označena le z inicialkama SG oziroma GS. Čeprav je bil Slatkonja kot vodja kapele v prvi vrsti zadolžen za organizacijske zadeve, ki so omogočale njeno delovanje, je gotovo ustvaril več takšnih skladb, le da se niso ohranile ali pa so pristale v množici anonimnih del.

Prva znana omemba Slatkonje – že ljubljanskega stolnega kanonika – kot glasbenika sega v leto 1495, ko ga Maksimilijan v nekem pismu, s katerim mu obljublja prvi izpraznjeni beneficij v višini 200 dukatov letno, naslovi kot svojega pevca in kaplana, v drugem pa mu ponuja župnijo Dob. Kako je Slatkonja zašel med Maksimiljanove pevce, ne vemo, očitno pa so prav njegove glasbene sposobnosti botrovale Maksimilijanovi širokogrudnosti pri podeljevanju beneficijev. Naslednja omemba te vrste datira v leto 1498. Gre za Maksimilijanov nalog iz Freiburga v Breisgauu z dne 7. julija, da naj se na Dunaju mdr. zbere nekaj deških pevcev in

² To priložnost bi podpisani rad izrabil za opozorilo na napačno rabo Slatkonjenega imena pri avstrijskih avtorjih, ki mu vstavljajo besedico *von* (*Georg von Slatkonja*). Ni znano, da bi bil Slatkonja kdajkoli plemeniten, razen tega se besedica *von* takrat in še dolgo zatem ni postavljala pred priimek, marveč pred posest (npr. graščino, gospostvo), v imenu katere je bila oseba plemenitena.

se jih oskrbi z vsem potrebnim, da bodo peli pri bogoslužju. Na podlagi tega in še enega, posrednega dokumenta iz istega julija, ki govori tudi o tem, da naj ta zbor vodi Jurij Slatkonja, je nastalo mnenje, da naj bi prav ta na Dunaju ustanovil dvorno kapelo, deški zbor, poznejše Dunajske dečke. Marko Motnik si je v svojem prispevku *Med miti, legendami in dejstvi: »Dunajska« dvorna kapela v času Jurija Slatkonje* (str. 105–122) zadal nalogo, da razgali to mnenje kot mit in postavi dogajanje v realen okvir. Vse kaže, da ni šlo za nič novega, marveč za oživitev glasbene prakse, ki z vzponi in padci seže nazaj do vojvode in kralja Alberta II. (V.), graditelja nove kapele Device Marije in sv. Elizabete, pozneje Device Marije in sv. Janeza Krstnika, v dunajskem gradu, imenovanem Hofburg, v dvajsetih letih 15. stoletja, ki poznogotsko predelana stoji še danes.³ Kot takšen je bil ta pevski korpus kljub pogosti fluktuaciji posameznih pevcev vezan na to zgradbo – v virih se omenja tudi kot »Burgkapelle« –, poleg tega pa ni dokumentov, ki bi kazali na to, da je njeno vodstvo v resnici prevzel Slatkonja.⁴ Na drugi strani pa imamo dvorno kapelo z duhovniki-kaplani, pevci in instrumentalisti, ki je Maksimilijana po zgledu dvornih kapel drugih vladarjev spremljala na njegovih potovanjih ter se udeleževala pomembnih državnih in cerkvenih dogodkov. Slatkonja je njeno vodstvo prevzel šele po smrti njenega dotedanjega vodje Hansa Kernerja leta 1501. Med znamenitimi glasbeniki in skladatelji, s katerimi je sodeloval, so Heinrich Isaac, od leta 1497 Maksimilijanov dvorni skladatelj, skladatelj in organist Paul Hofheimer in Isaacov učenec Ludwig Senfl.

Katarina Šter je v prispevku *Koralna glasba na Slovenskem v času Jurija Slatkonje* (str. 123–142) poznavalsko opravila svojo nalogo, upoštevajoč tudi pisne vire, ki govorijo o tem, ob katerih priložnostih in kako se je ta glasba izvajala. Z avtorico se je mogoče strinjati, da ta, obsegajoča tradicionalno enoglasno liturgično petje, tvori pomemben del glasbene reprodukcije – in s tega vidika je njen prispevek dobrodošel –, a bi si na tem mestu glede na temo publikacije vendarle želeli zvedeti kaj tudi o drugih glasbenih zvrsteh in kakšno je bilo pri nas takratno glasbeno življenje na splošno, četudi je dokumentov o tem zelo malo. Najpomembnejši so opisi petja in instrumentalne glasbe v dnevniških zapiskih Paola Santonina, kanclerja videmske kurije, ki je spremljal Pietra Carla, škofa škofije Caorle, na njegovi vizitacijski poti po Koroški, Kranjski in Štajerski v letih 1485, 1486 in 1487. O tem je bilo sicer že precej napisanega, a brez obravnave teh opisov, četudi ne vključujejo območja ljubljanske škofije, ostaja monografija o Juriju Slatkonji okrnjena. Le na dve opombi na str. 124 omejene reference na

³ Zadnji, zelo nadroben in na gradbenotehničnih raziskavah temelječ prikaz stavbne zgodovine dunajskega Hofburga v srednjem veku, vključno s kapelami, je Schwarz, Mario (ur.): *Die Wiener Hofburg im Mittelalter: L. Von der Kastellburg bis zu den Anfängen der Kaiserresidenz*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2015. Gl. tudi naslednjo opombo.

⁴ Stefan Gasch v poglavju o glasbi v monografiji, citirani v prejšnji opombi (Capellani, Cantores und Sängerknaben – Zur geistlichen Hofmusik der Habsburger im 15. Jahrhundert, str. 356–371, na str. 366) npr. trdi, da naj bi Slatkonja leta 1498 zamenjal dotedanjega vodjo pevcev Hansa Kernerja, vendar za to ne navaja vira. Nikjer ni rečeno, da je bilo Maksimilijanovo le posredno sporočeno navodilo iz tega leta, naj vodenje pevcev na Dunaju prevzame Slatkonja, tudi realizirano.

pregledne študije Jurija Snoja ne zadoščajo, poleg tega bi bilo dobro, da bi bilo Snojevo izredno pomembno odkritje dveh listov z večglasno, menzuralno glasbo poznega 15. stoletja⁵ citirano vsaj v kumulativni bibliografiji. Ta najdba namreč potrjuje Santoninovo poročanje o večglasnem figuralnem petju in priča o tem, da naše dežele niso toliko zaostajale za sosednjimi. Ne nazadnje je povsem legitimno vprašanje, ali bi Slatkonja kot vodja ene najpomembnejših evropskih glasbenih kapel na obiskih v domovini v takšnih razmerah lahko dajal spodbude za glasbeno življenje in glasbenike oskrbel z novim notnim materialom.

Zadnji vsebinski sklop je posvečen Slatkonjevim upodobitvam. Gašper Cerkovnik v svojem prispevku z naslovom *Upodobitve in portreti Jurija Slatkonje v zgodnjem novem veku* (str. 145–154) postavlja v ospredje njegovi upodobitvi v znamenitem lesoreznem ciklu *Zmagoslavni spreved Maksimilijana I.* in na votivni tabelni sliki Bernharda Strigla, namenjeni romarski cerkvi v Hietzingu pri Dunaju, s prizorom *Marijine smrti* z Maksimilijanom kot priprošnjikom (ok. 1518). Kar zadeva prvo upodobitev, gre za izrez iz lista, ki prikazuje triumfalni voz z Maksimilijanovo glasbeno kapelo, dela Hansa Burgkmairja iz leta 1517, ki ga v knjigi žal ni, čeravno bi bilo najprimernejše mesto zanj v besedilu Marka Motnika. Zato pa je toliko bolj vredna avtorjeva fotografija Slatkonjevega obraza na njegovem nagrobniku v dunajski stolnici v profilu, na kateri sta vidni obe značilni upodobljenčevi portretni potezi, markanten nos z nekoliko upognjenim grebenom in koničasta, naprej štrleča brada. Po teh potezah kaže, da je upodobitev na lesorezu zvestejša od tiste na Striglovi votivni tabli, ki je pristala v Mestnem muzeju v Strasbourgu, a je žal zgorela in jo lahko preučujemo le po fotografiji. Ne glede na to pa obe z nagrobnikom vred dokazujeta, kot ugotavlja avtor, da imamo opraviti z resničnimi, ne namišljenimi portreti. Od poznejših upodobitev Cerkovnik pritegne še kopijo lista iz cikla iluminacij Albrechta Altdorferja, ki ni ohranjen. Altdorferjev cikel je nastal med letoma 1512 in 1515, kopija pa je iz druge polovice 16. stoletja. Posebno študijo o Slatkonjevemu nagrobniku v dunajski stolnici pa je prispeval Matej Klemenčič (*Nekaj premislekov o nagrobniku Jurija Slatkonje*; str. 155–166). Razlog za to je že dalj časa znana, a v tej povezavi doslej spregledana objava dokumenta, ki razkriva navzočnost kiparja ljubljanskega škofa Krištofa Ravbarja, Oswalda Kitlla, leta 1511 na Dunaju. Avtorstvo Slatkonjevega nagrobnika iz okoli leta 1518, ki prikazuje škofa v celi postavi, stoječega v renesančni niši, enega najodličnejših del te vrste v avstrijskem in južnonemškem prostoru, se je doslej izmikalo kakršnikoli opredelitvi. Z zgodovinskim podatkom legitimirana primerjava z Ravbarjevim nagrobnikom v Gornjem Gradu iz leta 1527 in drugimi Kitllovimi deli na Slovenskem se povečuje možnost, da je ustvarjalec Slatkonjevega nagrobnika prav Kitell. Atribucija sicer ni povsem zagotovljena, a jo podpirajo zgodovinske okoliščine: gre v prvi vrsti za humanista Avgušтина Prygla, Slatkonjevega tajnika v letih 1513 do 1519 in arhitekta njegove dunajske palače, ki je bil tesen Ravbarjev prijatelj in je temu

⁵ Snoj, Jurij: Dva lista z Binchoisovo in brezimno glasbo 15. stoletja v ljubljanski Narodni in univerzitetni knjižnici. *Muzikološki zbornik*, XXXIV, 1988, str. 5–20. Lista sta bila zalepljena v notranjo stran lesenih platnic rokopisa Ms 71, ki je bil nedvomno v rabi na Slovenskem.

pomagal pri zidavi ljubljanskega škofijskega dvorca in rezidence v Gornjem Gradu. Prav on bi namreč lahko Kitla priporočil Ravbarju.

V tej knjigi objavljeni prispevki so bili predstavljeni na znanstvenem sestanku, ki ga je ob petstoti obletnici Slatkonjeve smrti in v soorganizaciji Znanstveno-raziskovalnega centra SAZU 15. septembra 2022 pripravila Slovenska matica. Urednici, Lilijana Žnidaršič Golec iz Arhiva Republike Slovenije in Metoda Kokole z Muzikološkega inštituta ZRC SAZU, sta poskrbeli za lično in priročno, vsebinsko zaokroženo publikacijo. Tako so strokovni krogi in drugi zainteresirani bralci dobili v roke novo, tehtno in z novimi dognanji obogateno referenčno delo o Juriju Slatkonji, ki bi zaslužilo še izdajo v kakem tujem jeziku.

Janez Höfler

ISSN 0350-5774

9 770350 577002

ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 3-4 (170) | str. 263–512